

CADRUL NATURAL ȘI ELEMENTE DE TURISM ÎN BAZINUL SOMEȘULUI RECE

Lect. univ. dr. Daniela Aurelia DUMA
Universitatea de Vest „Vasile Goldiș”, Arad

Turismul a devenit pe an ce trece o componentă tot mai importantă a economiei. O serie de țări, precum Franța, Italia, Spania și Grecia sunt considerate de mult timp "țări turistice" fiind vizitate de zeci de milioane de turiști din toată lumea. Turismul poate aduce la bugetul național sume consistente, valută forte, utilă dezvoltării altor sectoare ale economiei. Turismul în România are perspective reale de dezvoltare.

Someșul - este al 5-lea râu, ca mărime și debit, din România. Are o

lungime de peste 465 km, dintre care 376 km sunt pe teritoriul României. Bazinul hidrografic se formează prin unirea, la circa 4 km în amonte de municipiul Dej, a râului Someșul Mare cu Someșul Mic. *Someșul Mic (format prin confluența **Someșului Rece** cu Someșul Cald) are izvorul în Munții Apuseni, iar Someșul Mare izvorăște din Munții Rodnei, se varsă în Tisa, pe teritoriul Ungariei care apoi se varsă în fluviul Dunărea.*

Râul Someș drenează un bazin hidrografic de 15.740 km², cuprinzând 403 cursuri de apă cu o lungime totală de 5528 km, adică 7% din lungimea totală a râurilor din țară. Afluenții cu aport hidrologic semnificativ sunt: Șieu, Someșul Mic (format prin confluența **Someșului Rece** cu Someșul Cald), Lăpuș și Almaș.

Resursele de apă teoretice totale din bazin sunt de circa 4348 milioane m³ (din care 4012 milioane m³ provin din apele de suprafață și 336 milioane m³ din

apele subterane), însă doar 21,7% sunt tehnic utilizabile (945 milioane m³ din care 715 milioane m³ provin din râuri și lacuri de acumulare și 230 milioane m³ din apele subterane).

Someșul urmează un curs în zig-zag în direcție nord-vest, străbătând Câmpia Someșului și primind câțiva afluenți mici și câteva pâraie.

În elaborarea modelului strategic de dezvoltare economico-socială a râului Someșul Rece în lucrare s-a pornit de la identificarea nevoilor locale, repartizate

pe domenii de interes, de la resursele locale și cele potențiale, ținând cont totodată de strategia de dezvoltare regională a județului Cluj și de direcțiile strategice de dezvoltare europene și naționale.

Înainte de a trece la prezentarea elementelor atractivității turistice a comunei Gilău și a localității Someșul Rece, voi calcula indicele de atractivitate al zonei.

Indicele de atractivitate, rezultat al influenței existente între ponderea fiecărui element component al resurselor (de exemplu: atracții naturale -0,35%, atracții cultural-istorice -0,30%, dotări turistice - 0,25%, acces - 0,1%) și nivelul său calitativ (1 - nivel scăzut, 2 - nivel mediu, 3 - nivel înalt) se poate calcula după formula:

$$I_a = \sum_{i=1}^n q_i \cdot C_i \quad i = 1, 2, 3, \dots, n \text{ numărul de elemente în care:}$$

I_a = indicele de atractivitate;
 q_i = ponderea fiecărui element ($q_i = 1$);
 C_i = nivelul calitativ al elementului.

Desigur, pot fi luate în calcul foarte multe elemente, însă, evaluarea lor calitativă și cantitativă rămâne totuși relativă, un rol însemnat revenind experienței specialistului sau specialiștilor care alcătuiesc echipa de amenajare turistică.

Criterii de atractivitate ale turismului în zona Someșul Rece*

Elemente ale atractivității locale	q (pondere)	C (nivelul calitativ al elementului)	I (indicele de atractivitate)
factorii naturali	0,35	9	3,15
factorii sociali	0,15	8	1,20
factorii istorico-culturali	0,25	9	2,25
echipamente de infrastructură generală	0,15	8	1,20
echipamente de infrastructură turistică	0,10	7	0,70
	1		8,50

*datele pot fi considerate subiective.

Observăm că nivelul de atractivitate turistică a zonei Someșul Rece are un coeficient mare, respectiv 8,50. Ca atare voi continua cu prezentarea elementelor de atractivitate a zonei.

Cadrul natural al bazinului râului Someșul Rece

Localitatea Someșul Rece

Comuna Gilău, incluzând și satul Someșul Rece este așezată la poalele nord-estice ale Munților Apuseni, la aproximativ 22 km vest de Cluj-Napoca și se întinde pe o suprafață

de 117 km². Drumurile mai importante care străbat comuna sunt DN 1 și DJ 107. Orașul Huedin se află la 42 km distanță, iar municipiile Turda și Câmpia Turzii la aproximativ 45 km.

Comuna Gilău se învecinează cu comunele Baciu și Gârbău la nord, Florești la est, Săvădisla la sud-est, Măguri-Răcătau și Mărișel la sud și sud-vest, Căpușu Mare la vest.

Someșul Rece este așezat într-o zonă de interferență geografică, la poalele Munților Apuseni, pe cursul inferior al

Râului Someșul Rece, afluent al Someșului Mic. Râul primește ca afluenți valea Ursului, valea Dumitresei și valea Răcătăului.

Comuna Gilău este așezată între două dealuri, tăiate adânc de cursul râului Someșul Rece, în care se poate urmări geologia diferită a munților, fiind așezată în partea de vest a județului Cluj, în bazinul superior al râului Someșul Mic. Așezarea este situată la 22 km de municipiul Cluj-Napoca, reședința județului, legătura cu alte centre și orașe din județ fiind înlesnită de șoseaua europeană (E60) Cluj-N - Oradea, situată în imediata apropiere a așezării.

Așezarea are următorii vecini: Gilău (Nord-Vest), Căpușu Mare (Nord-Vest), Răcătău (Sud-Vest), Someșul Cald (Vest), Valea Ierii (Sud).

Etimologia denumirii localității provine de la numele râului care o traversează, Someșul Rece.

Prima atestare documentară datează din anul 1448, când mai mulți locuitori apar în calitate de martori la un proces.

Satul a avut și alte nume: Hidegh Samos (1609), Hideg Szamos (1640), Szomesu Rece (1850) și Someșul Rece (1892).

Situația administrativă, din anul 1921 localitatea Someșul Rece face parte din comuna Gilău.

Relieful, clima, vegetația, fauna

Relieful predominant al comunei este de deal și de munte, munții de aici fac parte din grupa munților Apuseni: Apusenii de Nord și Apusenii de Sud. În Apusenii de Nord intră masivele Gilău-Muntele Mare, Bihor, Pădurea Craiului, Codru Moma, Highiș și Dorcea.

Munții Gilăului sunt formațiuni geologice constituite în urmă cu milioane de ani. După cum susțin geologii, din punct de vedere structural se poate vorbi de un vechi bloc cristalin regenerat în timpul orogenezei alpine. Șisturile cele mai puternic metamorfozate sunt cunoscute sub numele de „cristalin de Gilău-Muntele Mare”.

Altitudini: Cârligata-Fărcașa între 1600 și 1800 m; Mărișel între 1000 și 1300 m; Feneș între 500 și 600 m. Câteva vârfuri produc un ecou puternic cum este „Piatra Grăitoare” la altitudinea de 1651 m.

Gilăul se află la altitudinea de 400 - 430 m.

Între bazinele celor două Someșuri se găsesc roci vulcanice (dacite și andezite).

Cu toată duritatea lor, rocile au avut de suferit prin modelarea produsă de factorii externi, generând un relief caracteristic prin interfluvii ondulate și abrupturi. Unele abrupturi au înclinații de peste 25 grade. Văile sunt adânci (depășind pe alocuri 400- 500m), îngustate sub formă de mici chei, dar care au fost ideale pentru amenajarea unor obiective hidroenergetice.

Ca forme geomorfologice au fost delimitate următoarele: versanții, luncile și terasele.

Versanții de diferite forme și înclinații ocupă cea mai mare suprafață din teritoriu. Altitudinea este cuprinsă între 150 și 850 m. Terasalele ocupă suprafețe mai restrânse decât a versanților, situate în nordul și sudul așezării. Luncile ocupă și ele suprafețe situate de o parte și de alta a Someșului Rece, în cea mai mare parte în afara satului.

Someșul Rece se află la interferența a două unități fizico-geografice distincte, cu substrat geologic corespunzător celor două arii: Munții Apuseni și Depresiunea Transilvaniei.

Se disting: șisturile cristaline, granitul, rocile sedimentare, argilele roșii cărămizii, uneori nisipoase care alternează cu argilele cenușii-verzui și mai ales cu nisipurile cenușii verzui sau cenușii albicioase.

Zona Gilăului se poate lăuda cu un bazin hidrografic extrem de consistent.

Someșul Cald izvorăște de sub culmile Cârligatele și Piatra Arsă, la 1550 m altitudine și adună afluenții Beliș, Rîșca, Agârbiciu și Târnița.

Someșul Rece izvorăște de sub vârful Runcu de la 1609 m altitudine și preia pâraiele Irișoara, Dumitreasa, Răcătăul și Rîșca Mare. Someșul Mic curge pe teritoriul comunei pe o distanță de 6 km. Lacurile de acumulare de pe suprafața comunei „create” de mâna omului au schimbat pe termen lung datele Gilăului din punct de vedere socio-economic, ecologic, peisagistic și turistic, putându-se creea trasee pentru vizionarea acestora.

Acestea sunt:

- lacul de acumulare Tarnița (215 ha și 74 milioane de metri cubi de apă);
- lacul de acumulare Someșul Cald (75 ha și 7,4 milioane mc de apă);
- lacul de acumulare Gilău (50 ha și 4,3 milioane mc de apă).

Izvoarele întâlnite sunt pe zonele de coastă, cu apă potabilă, însă au debite reduse.

Morfologia văii. Valea Someșului Rece are un caracter diagonal de axă hidrografică. Valea Someșului Rece traversează satul din partea de sud în cea de nord și are o vale îngustă. Râul se varsă în lacul de acumulare Gilău, situat la ieșirea dinspre Nord a satului.

Zona de luncă largă se desfășoară de o parte sau de alta a cursului râului, iar în cazul viiturilor este inundată. Lunca este frecvent inundabilă și este situată la ieșirea dinspre sud a satului desfășurându-se pe o distanță de câțiva kilometri. Pentru evitarea inundațiilor, în ultimii ani s-au efectuat lucrări de sistematizare a malurilor.

Clima. Temperatura medie anuală este de 8 - 9 grade în comuna Gilău și de 4,5 - 5 grade la munte.

Clima este moderat continentală temperatura medie anuală (8°C), temperatura medie a celei mai calde luni (18°C - iulie), temperatura medie a celei mai reci luni (-5°C-ianuarie), zilele de îngheț în medie sunt 180/an.

Precipitațiile sunt cuprinse între 600-650 mm pe an. Valorile maxime se înregistrează la începutul verii și toamna,

iar valorile minime se înregistrează iarna când precipitațiile cad sub formă de zăpadă. Caracterul de aversă al ploilor precum și topirea accelerată a zăpezii de la sfârșitul iernii influențează regimul hidrologic al regiunii (producându-se inundații) și este stimulată eroziunea solului și alunecările de teren.

Vânturile cu direcție dominantă vestică nu au un rol prea mare în modelare. În zona Someșului Rece se remarcă o mare variație a condițiilor climatice, ca urmare a interdependenței dintre climă și ceilalți factori ai mediului geografic dintre care cei mai importanți sunt relieful, hidrografia și vegetația.

Solul și vegetația au diferențieri însemnate. În prelungirile muntoase, cu solul brun-gălbui podsolic, se află etajul forestier, cu cele două subetaje, cel de rășinoase și cel de molidișuri în amestec cu fag.

Din cele 11.689 de hectare ale comunei, 75% sunt ocupate cu teren neagricol, iar dintre acesta 6.282 hectare sunt acoperite cu păduri (foioasele 570 hectare, rășinoasele 472 hectare). În interfluvii și pe micile platouri se află asociații de graminee și numeroase monocotiledonate, în alternanță cu tufișuri.

În luncile celor două Someșuri și pe valea Căpușului se întâlnesc sălcii, plopi, arini. Pe terasele văilor se întind fânașul și pășunea iar pe terenul agricol al satelor oamenii cultivă grâu, secară, porumb și cartofi.

Solurile. În zona Someșului Rece întâlnim următoarele tipuri de soluri: „brun de pădure tipic” și „brun de pădure podzolit”. Sub efectul determinant al reliefului local și al acțiunii omului (defrișarea pădurilor, lucrări agrotehnice contraindicate, pășunat abuziv) solurile au fost erodate în diferite grade formându-se în unele locuri eroziuni de suprafață și adâncime.

Pădurile de foioase domină încă teritoriul satului Someșul Rece. Specia forestieră cea mai răspândită pe acest

teritoriu este fagul, formând păduri închegate în zona dealurilor. Pe expozițiile înșorite de deal se întâlnesc în amestec alunul, specii de arbuști și păducel, porumbar, pin, mesteacăn, gorun, etc.

Pomii fructiferi sunt mai numeroși în vatra satului. Condiții prielnice de dezvoltare găsesc speciile pomicele cum sunt: mărul, părul, cireșul, vișinul și nucul.

Pajiștile ocupă suprafețe mai mari la ieșirea dinspre sud a satului. Modul de folosință este de pășuni și fânețe de coasă și se pășunează primăvara și toamna.

Vegetația cultivată cuprinde un număr mare de specii, unele cu areal limitat de condițiile locale. Se cultivă cartoful, porumbul, secara, ovăzul și unele legume.

Fauna este adaptată etajării vegetației. În spațiul montan sunt reprezentative animale precum mistrețul, căprioara, lupul, vulpea, râsul, jderul de piatră. În mediul acvatic, păstrăvi, cleni, mrele, lostrițe și lipani.

Mai jos, la poalele munților și-n tufărișurile de pe dealuri, trăiesc iepuri, vulpi, veverițe și fazani. Pe lacurile de acumulare se pot vedea mai nou rațe și găște sălbatice și chiar lebede (bird watching).

Ariile protejate: cariera Corabia, monument al naturii - arie geologică de importanță națională.

Acumulările de apă (barațele): Tarnița, Gilău, Someșul Cald și Valea Someșului Rece – arii peisagistice de importanță regională.

Putem afirma, așadar, că relieful actual al regiunii este un relief moștenit care evoluează astăzi foarte puțin, în marea lor majoritate fiind forme maturizate.

Până aici am încercat o analiză a mediului zonei Someșul Rece care influențează în mare măsură desfășurarea activităților social-economice din zonă și am făcut o grupare a acestora în matricea SWOT de mai jos.

Analiza S.W.O.T.- mediul (cadrul natural)

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • cadrul natural foarte variat • vegetația reprezentată de pășuni și vegetație forestieră • bazin hidrografic consistent • calitatea bună a aerului datorită apropierii de zona muntoasă • existența lacurilor de acumulare 	<ul style="list-style-type: none"> • lipsa de educație cu privire la colectarea deșeurilor • peste 500 case de vacanță și pensiuni care produc deșeuri • lipsa parcurilor și a zonelor de recreere • nu există groapă ecologică pt. deșeuri menajere, deșeuri mase plastice și alte deșeuri
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> • accesarea de fonduri guvernamentale și europene pentru îmbunătățirea calității mediului • stabilirea de zone naturale protejate • perspectiva cuprinderii satului Someșul Rece și implicat a comunei Gilău în zona metropolitană și folosirea serviciilor de salubritate ale zonei • conceperea proiectului și realizarea satului de vacanță „Someșul Rece” 	<ul style="list-style-type: none"> • creșterea poluării din cauza autostrăzii • pericol de incendii din cauza climei uscate în timpul verii • lipsa programelor și resurselor ce vizează protecția mediului • lipsa unor instalații și sisteme de prevenire a poluării și calamităților naturale • lipsa unor programe de informare și instruire a populației și investitorilor despre agenți naturali și sintetici ce ar putea polua zona

În loc de **concluzii** consider mai oportun să analizez turismul în împrejurimi prin intermediul următoarei analize SWOT:

Analiza S.W.O.T – Turismul în împrejurimi

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> • zonă cu potențial turistic- lacuri de acumulare, munții Gilăului, barajul de la Tarnița, păstrăvăria • potențial pentru agro-turism: funcționarea în perimetrul localității a 15 pensiuni agro-turistice • patrimoniu cultural și istoric: Castrul Roman, Castelul de la Gilău • posibilitatea practicării pescuitului sportiv; • existența unor bogate tradiții locale • turismul- generator de locuri de muncă pe plan local 	<ul style="list-style-type: none"> • stare avansată de degradare a obiectivelor de patrimoniu: Castelul de la Gilău este într-o stare precară, necesită lucrări de renovare • proprietate neclară a obiectivelor de patrimoniu: Castelul de la Gilău, subiect al revendicării pe Legea 10 din 1996 • acces public foarte redus la lac pentru potențialii turiști: zona lacurilor de acumulare este ocupată de proprietarii privați de cabane; • amenajarea malului lacurilor nu poate fi realizată de Primărie, din fonduri publice • calitatea precară a infrastructurii pentru accesul la cabane și lac • promovarea insuficientă a ofertei turistice
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
<ul style="list-style-type: none"> • posibilitatea atragerii de fonduri guvernamentale și/ sau europene pentru reabilitarea și introducerea patrimoniului cultural și istoric în circuitul turistic • încurajarea promovării potențialului turistic a zonei • conștientizarea rolului turismului în dezvoltarea economică a regiunii • introducerea în oferta educațională a specializării: turism și servicii hoteliere • creșterea numărului de pensiuni agro-turistice prin accesarea fondurilor structurale de către investitorii privați • amenajarea în scopuri turistice a porțiunilor de mal, aflate în proprietate publică; amplasarea satului de vacanță vine în sprijinul acestei măsuri • acțiuni de conștientizare a proprietarilor de cabane aflate pe malul lacurilor asupra pericolului de poluare a lacului • atragerea de fonduri în vederea reabilitării drumurilor în zonele turistice • amenajarea unui spațiu special pentru pescuitul profesionist, în cadrul satului de vacanță „Someșul Rece” 	<ul style="list-style-type: none"> • pericolul nevalorificării potențialului turistic al Castelului de la Gilău • atracțiile turistice potențiale necesită investiții importante externe pentru a fi puse în valoare • afectarea patrimoniului turistic prin construcții necontrolate și creșterea nivelului de poluare

BIBLIOGRAFIE

1. Duma Daniela Aurelia, „Strategii de creștere a contribuției turismului la dezvoltarea comunităților locale” Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2010.
2. Pop Viorel, *Turismul rural în România*, Volumul Conferinței „Turismul rural în Uniunea Europeană” USAMV Timișoara

- 2012.
3. INCDT, *“Studiu privind fundamentarea strategiei de dezvoltare a turismului în România după aderarea la U.E.”*, București, 2005.
 4. Legea nr. 215/23.04.2001, publicată în M.O. nr. 204/23.04.2001 abrogă Legea nr. 69/1991. iar legea nr. 141/2004 modifică și completează Legea nr. 215/2001, publicată în M.O. nr. 396/2004, site-uri de lucru fiind la pc. 7 – 9.
 5. Legea nr. 69/1991 privind administrația publică locală, publicată în M.O. nr. 238 din 28 noiembrie 1991, republicată în M.O. nr. 79 din 1996.
 6. Ordonanța de urgență a Guvernului României nr. 24/1998 regimul zonelor defavorizate.
 7. www.agrotourism.pl
 8. www.fonduri-europene.ro
 9. www.fonduri-structurale.ro